

(המשך מעמוד 69)

התיאטרון, יש אוכלוסיה ערבית. תיאטרון חיפה עשה כדי לקרב אותה אל התיאטרון. זה לא היה קל. בתחילה לא בא קהל. אחר כך, תודות לעבודת-נמלים, בין השאר של השחקנים עצמם שהלכו לשכונות ושיכ-נו, ואחרי שהתיאטרון הציג הצגות-חינם, התחיל הקהל הערבי לבוא אל התיאטרון. מכרס חורי ויוסף אבו-ודרה, שני שח-קנים מעולים, זכו בשיבחי הביקורת. כאשר "האי" הועלה באמסטרדם ובפאריס. את הניצחון הגדול של "נפש יהודי" בפסטיבל אדינבורג עדיין לא שכחו בחיפה. אך עומרי ניצן מסתייג מפסטיבלים מסוג זה. "זה מוזיק לתיאטרון" הוא אומר. "זה מטרף אותו". עומרי ניצן איש צעיר בתחילת שנות ה-30 של חייו, מנהל - ביחד עם נועם סמל, גם הוא בתחילת שנות ה-30 של חייו - תיאטרון טוב, עכשווי, אקטואלי. ונדמה לי שבמיסגרת ממוסדת, לא כל-כך קל להיות לא-מימסדיים.

ניצן נטוי לרינה, מתגורר על הכרמל ולומד לאהוב את חיפה. נועם סמל עדיין לא התרגל. הוא תל-אביבי שרוף, שגר בחיפה. אך כששואלים את עומרי איך זה לגור בחיפה, הוא משיב, אני לא גר בחיפה, אני גר בתיאטרון.

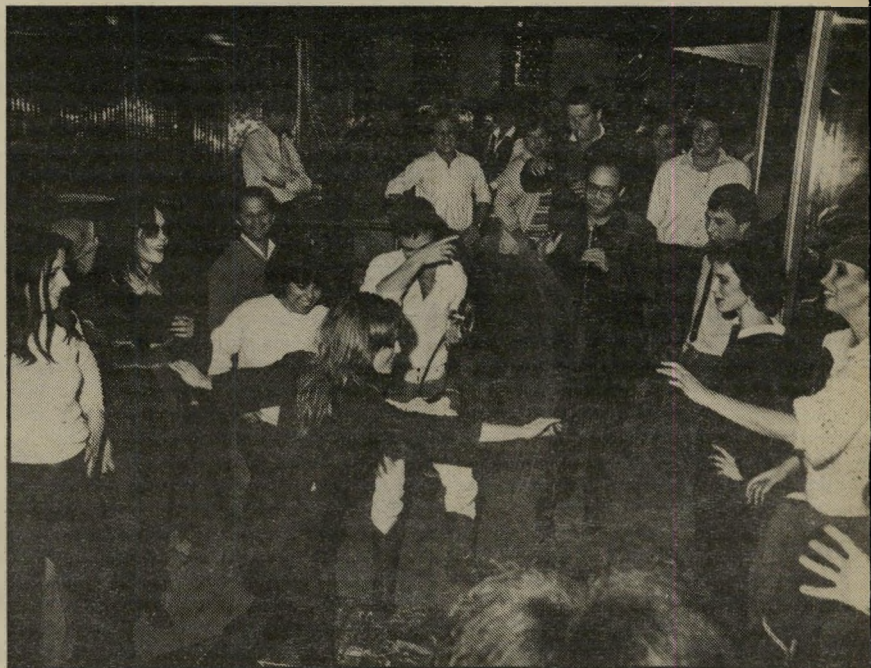
● אירגנתם סוף-שבוע של תיאטרון

מורכב. לדעתי, המבקרים הפקיעו עצמם מדיאלוג רציני עם היוצרים וכעת הם מדברים רק עם הצרכן. השיטה הזו של הקוויקס, החפזים, מזכירה לי את שיטת היונים התפוזים, מיי, בתום ההצגה, בלי מחשבה, בלי נשימה, במיסגרת של שמונה שורות, דקה או שתיים לפני הפיפט של החדשות, הם מביעים ביקורת על הצגה שעברו עליה זמן רב. זה לא יכול להיות מעמיק, זה מוכרח להאמר בסופר-ליטיבים כמעט פרימי-טיבים, שום התייחסות רצינית ליצירה שלעיתים היא פרי-עבודה של שנים של הגות ועומק. זו תופעה אחת שמפריעה לי. תופעה שניה, היא תופעת המונופול. כיום יש מבקרים שיש להם רשתות-ביקורת. יש מבקר שמשיע את עצמו כרדיו, כותב במגזין או בעיתון וגם מצביע בוועדת רפרטואר של איזה תיאטרון.

● אתה יכול לנקוב בשמו של מבקר כזה?

עזבי אותי משמות. את, וכל מי שקורא ביקורת, יודע בדיוק למי הכוונה. זו אולי לא רוגמה מדויקת, אבל היא אופיינית. במקום שיהיה פלורליזם של דיעות, למעשה חמישה, שיש מבקרים קובעים את הטון. אני מבין שזה מאוד נוח. בשבילם הרי זה מאמץ בלתי-נשל, כך אני מבין, לבוא להצגות. בשבילי זה עדיין בגדר תענוג. אני גם מבין שזה משתלם למבקר מבחינה כספית. גארם לך שאת כותבת מאמר אחד ומקבלת עליו חמש משכורות.

דבר נוסף הוא חוסר הרושציה בין הביקורת. יש היושבים שנים על תקן של מבקר. אני מבין שיש

ניצן (באמצע) מביים. אני נגד תיאטרון-אינסטנט. אני בעד תיאטרון שהרתיחו שבע פעמים!

קביעות ושוה חלק מהסיטואציה הסוציאלית במדינה. אבל, את יודעת שיש מבקר אחד שביקר כשנולדתי, והוא עדיין מבקר ויבקר בטח גם אחרי שאמות. אבל בעיקר מרגיזות אותי הביקורות החפזות, השיטחיות, בסיגנון האיש שבא לצפות, ממליץ על הצגה כמו שהוא ממליץ על מיסעדה טובה, השירותים נקיים, המחיר סביר, תודה ולהתראות. אותנו הם ממתים וממתים כל חודשים-שלושה אבל זה לא, המבקרים, הם

קביעות ושוה חלק מהסיטואציה הסוציאלית במדינה. אבל, את יודעת שיש מבקר אחד שביקר כשנולדתי, והוא עדיין מבקר ויבקר בטח גם אחרי שאמות. אבל בעיקר מרגיזות אותי הביקורות החפזות, השיטחיות, בסיגנון האיש שבא לצפות, ממליץ על הצגה כמו שהוא ממליץ על מיסעדה טובה, השירותים נקיים, המחיר סביר, תודה ולהתראות. אותנו הם ממתים וממתים כל חודשים-שלושה אבל זה לא, המבקרים, הם

ניצנים, בני אל-מוות. אותנו קובים ומנשמים, אבל הם חיים לנצח. ההפסד הוא שלהם, כי הם פיקחים ונבונים, ואנשי תיאטרון ומי שהפסיד את המישהק זה הם, כי הם הפסידו את הדיאלוג עם אנשי התיאטרון. ● יהודים גאון סיפר לי, כי בזמנו נתגזר היה לקחת ביקורת שכתבה לאה גולדברג וללמוד מתוכה. לעיתים, כך סיפר, שונו הצגות שלמות בגלל הביקורת של לאה גולדברג.

היום, הסיגנון של הביקורת הוא בוטה. ככל שאני יותר בוטה, צעקן, סנסציוני, אני יותר קיים. ● אתה מתכוון למישהו מסויים? אני מתכוון למבקר מסויים מאוד, שהיה בזמנו שחקן נחשל. היום כל קיומו הוא, עד כמה אני מרחיק-לכת כבוטות ובנאציות. קשה לי לזהות כביקורות שלו דבר אחר. קשה לי לזהות סטנדרטים או דיאלוג. ומשום כך, הפטנט הטוב ביותר שיכול היה להמציא כדי להפוך לנושאי

בסיפרו הקודם גם לי פינקל למבוכה גדולה מאוד. אחי הוא שיבח, בעוד שאח חברי, שאותם אני מעריך, השמיץ עד ענף. לא היה לי נעים

השיחה ביום שישי אצל הכרנג'ה, הוא להיות כמה שיותר בוטה, כמה שיותר מנאץ. ● האם מבקר מסוג כזה נחשב מבקר חשוב? למי?

לך, כמנהל אמנותי של תיאטרון?

השאלה היא עד כמה הוא מוזיק להצגה. דעתו לא נחשבת בעיניי כהוא זה.

● עד כמה מבקר יכול להזיק?

אני לא יכול לתת לך תשובה אכסיומטית. יש הצגות, שבהן ביקורת שלילית תפיל הצגה, ויש שביקורת חיובית מאוד תרים אותה על הרגליים ויש הצגות שאיש לא ינצח אותן. הכעיה היא שכיחם תיאטרון כמעט לא פותח קופה כאשר הוא יוצא מחוץ לבית. כל ההצגות מכורות מראש. הן נמכרות למקומות-עבודה ולקבוצים, שם יש ועדת רפרטואר. הקהל הרחב לא קורא ביקורת, אבל שמונת האנשים המחליטים עבורו איזו הצגה יראה, מתייעצים עם הביקורת.

מי נחשב כיום המבקר החשוב ביותר?

אין לי תשובה נחרצת. מבחינה אמנותית רובם ככולם ויתרו מראש על השפעה אמיתית על האמנות. סיפרת לי קודם על לאה גולדברג, שהיו לוקחים את הביקורות שלה ולומדים מתוכן. יהיו זה בלתי-אפשרי. לא ייתכן. המבקרים לא פונים אלינו, הם מדברים אל הצרכן, כחופות, כמהירות וכשיטחיות.

● וראי יש צדיק אחד בסדרם. היה מבקר אחד שאני מאוד אהבתי, אבל הוא מת — משה נתן. הוא נתן לעצמו פריסה יותר רחבה, הוא לא צימצם את עצמו לצורות חפזים. הוא העמיק את נקודת-המוצא שלו ונתן כבוד ליצירה. הוא לא כתב על כל דבר, רק על דברים שהביאו אותו להתייחסות מסויימת. המבקרים של היום אומללים, הם צריכים לכתוב על כל דבר. זהו עונש נוראי.

● האם לא קרה לך, לאורך הקאריירה שלך, שקיבלת הארה מביקורת? לא יודע. קשה לי להגיד לך, לא זוכר משהו שאירע לי עיניי, שאמרתי אה! על זה לא חשבתי. אני גיד לך דבר אחר, אמיתי, בפרימירה אתה מנחש לעצמך, או עם חברים או עם האשה שלך, ובביקורת שלי, על עבודה שלי, הייתי הרבה יותר חריף מהמבקרים. היו לי סטנדרטים גבוהים משלהם, עין בוחנת. אין ספק שהצעקות הן כללית בארץ, ברחוב, בפוליטיקה, נכנסה גם לביקורת, שהפכה צווחנית, סנסציונית ואפילו חסרת-תוכן. דווקא אלה הטוענים כי הם משרכים בין התרבות ובין הקהל נדבכו בזה. אבל אני מבין למה, כי זה הפטנט הקל ביותר, כדי ליצור נוכחות.

● אתה ונועם סמל, מנביל התיאטרון, שניכם בני אותו גיל, איך אתם עוברים ביחד? יש בינינו שיתוף-פעולה נהדר, במישור האנושי והמקצועי. בניהול תיאטרון יש שני קודקורים — אמנותי ואירגוני — וכל אחד מאיתנו מייצג קודקור אחר. נועם שותף, מייצג ומודרה עם המחשבה האמנותית ולהיפך. לא שאין בינינו ויכוחים ענייניים. וראי שיש, אך סך הכל, אנחנו מנהלים את העסק כמשותף. ● מי קובע את הרפרטואר?

האחריות על שינוי. אבל ההחלטה עוברת דרך פריזמה של צוות-חיבה — הילל מיטלפונקט, שהוא הרמטורג של התיאטרון; עמית גוית, שהוא בימאי-חיבתי וגם גדליה בסר, שהוא בימאי קבוע בלהקה. ● הרפרטואר, שאתם מציגים, הוא מקורי, אקטואלי, פוליטי? מה עומד מאחורי הרפרטואר הזה? המחשבה שהתיאטרון הוא אמנות, הצומחת וחייה במקום ובזמן מסויים, בניגוד לתמונה או לספר, שיש להם נצח.

● בעיני הקולנוע, מהו, למעשה, תפקידו של התיאטרון?

ליצור דיאלוג בין הקהל לעצמו, על מישור של זיכרון קולקטיבי, טראומטי או אישי, שבין אדם לאדם. לכן אני נגד תיאטרון מיובא או מתורגם. אני נגד התיאטרון שפיתר ברוק קורא לו מתממית. תיאטרון כזה מרחיק אותך מעצמך, לוקח אותך לעולמות רחוקים, אם זה קומדיה, צרפתית, או מחזה-מתח אנגלי, המספר לך סיפור רחוק על אנשים אחרים ואז נקודת-ההשקפה בינך ובין החווייה בלתי מורגשת.

● מטרתו של התיאטרון היא, בעצם, להרחיק אותך מבעיות היום-יום, לזכר אותך. אני לא נגד הרחקה, כמוכן של להגניב אותי לטריפ, שאשכח את הצרות. אני בעד בידור, כמוכן המעמיק של המילה. קחי את גטו. זה מחזה שמפעיל אותך, שנוגע לך, ששייך אליך ומגדיל אותך ובונה לך עוד טבעת כעץ הפרטי שלך.

● מהי המגמה המסתתרת מאחורי העובדה שבחרתם להעלות בעונה הזו ארבע הצגות בנושא השואה?

שום מגמה מרכזית. הכי טבעי שאירועי 33-45 יעניינו אותנו. אלה האירועים החריפים ביותר במאה שלנו והיינו שותפים לאירוע בצורה האינטנסיבית ביותר. לכן אנחנו נמשכים לשוב ולבחון את האירועים מזוויות שונות. אין ספק, כי התקופה הזו הייתה לאנושות שיעור היסטורי ממדרגה ראשונה על הטבע האנושי ועל האדם באשר הוא אדם. יש בנושא השואה משהו שנמשכים אליו, כמו מגנט סמוי.

● תיאטרון חיפה עשה השנה דבר נוסף, שהוא בבחינת חידוש. התיאטרון העלה את המחזה "האי", עם שני שחקנים מצויינים בשפה הערבית. האם ההצגה שבמרכזה שני אסירים פוליטיים, החיה תחת שלטון דיכוי,

„מרגיזות אותי הביקורות החפזות בסגנון „האיש שבא לצפות“, ממליץ על הצגה כמו שהיא ממליץ על מיסעדה: השידוחים נקיים, המחיר סביר, תודה ולהתראות“

המבושמת מבקרים ואנשי-תיאטרון לבילוי. האם תיאטרון חיפה יכול להר-שות לעצמו מותרות כאלה? לא הוצאנו אגורה שחוקה! כל העסק בנוי על תרומות. המלון תורם חדרים, המיסעדה תרמה את ארוחת-הערב, חברת-יינות תרמה יין, בית-חרושת לגבינות תרם גבינות, המאפיה תרמה בייגלה. הכל תרומות. עיקר המאמץ היה לארגן את הקייטנה הזו. אבל ספק לא הוצאנו. אפילו האוטובוס נתרם, שלא לדבר על המנות, שהסתובבה כל סוף השבוע.

● מהו, בעצם, המטרה של סוף-השבוע הזה? בעיניי, תיאטרון זה פסטיבל. תיאטרון, ביסודו, הוא חגיגה. ביוון העתיקה חגגו יום-תיאטרון, עם שלוש הצגות ותחרות. תכליתו של התיאטרון היא לצאת מהחול אל החגיגה. באביב אנחנו יוצאים עם שלוש הצגות. במקום להריץ את המבקרים כל פעם להיפה, החלטנו להזריק להם מנת תיאטרון מרוכזת. ● איך בזה מידה מסויימת של שוחד? אתה מזמין מבקר לבלות סוף-שבוע במלון חמישה כוכבים, מארח אותו בארוחות. אני לא רואה כזה צעה-הצעה של שוחד. מה את חושבת, ששכר משחרים כסופשכוע? צריך הרבה יותר מזה. חוץ מזה, הכל גלוי ועל השולחן, ונעשה בהסכם עם תא המבקרים.

● הייתי בהצגת הבכורה של „גמר“, ראיתי אותה, ביחד עם המבקרים. הקהל יצא מגדרו, המבקרים, למחרת, התלהבו הרבה שחזת. מה היחס שלך לביקורת?